

Nastane pa sedaj vprašanje, na katero pot naj učitelj krene pri poduku v geometrijskem oblikoslovju. — Uže s kraja se je omenilo, da oblikoslovje v širjem pomenu znači ono geometrijo, koja se opira na ogledovanje ali se po principu nazornosti obravnava. Od tod prihaja, da si še misliti ne moremo pri tem predmetu drugačnega poduka, kakor nazornega. Tudi stavek necega pedagoga: „die Gewöhnliche einer Wissenschaft ist zugleich ihre Methode“, nas v tem potrjuje. Kajti prvi rodovi in najstarša ljudstva, ki so se začela pečati z matematiko in geometrijo, začela so z ogledovanjem, po njih so si nabirali skušenj in nabravši jih, so prišli do pravil. Ravno ta pot in ravno to napredovanje velja pri odgoji posamnega človeka. Prvi ali otroški poduk naj bode zgolj nazoren in stoprav pozneje, ko preide učenec v mladeniško dobo, nastopa naj polagoma abstraktno mišljenje na mesto konkretnega ogledovanja.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Iz Vrabč na Vipavskem 21./9. 1877.** *) Dasiravno je vsled nove šolske postave učitelju na voljo dano, skleniti šolo z očitno preskušinjjo ali kako drugače, končali smo pri nas šolsko leto z očitnim spraševanjem, in sicer zaradi tega, da se ljudstvo bolj za šolo vname, ker naša šola je še nova, kar »Tovarševim« bralcem ni neznano. V sredo 29. avgusta t. l. smo končali šolo. Po slovesni sv. maši zbere se vsa za šolo vgodna mladina v šolski sobi, in kar nas je zelo veselilo, zbralo se je tudi obilo ljudstva k očitni preskušinjji, znamenje, da je tukajšnjemu ljudstvu šola pri sercu. Po verouku pridejo drugi šolski predmetje na versto, in k sklepu se je nekaj deklamovalo in pelo. Ljudstvo je bilo prav zadovoljno s tem, kar se je njih deca naučila prvo šolsko leto. Brez lastne hvale smemo tudi mi reči, da se nismo nadjali tolicege vspaha koj prvo leto pri mladini, katera ni imela prej nikakoršnega pojma o šoli. Bog nam podeli tudi v prihodnje svoj blagoslov! Da pa naša šola verlo stoji, pred vsem gré čast tukajšnjemu dušnemu pastirju čast. gospodu Lovretu Poženečljju, kajti dasi starček 70 let, je ves vnet za šolo in pri vsaki priliki vnema srenjčane za njo. On je pa tudi vestno hodil v šolo učit otroke verouk; ni je ure zamudil. Čast mu toraj! Tudi drugej po Vipavskem so šolo primerno sklenili. Neki učitelj je kupil dva koštruna in mernik krompirja, da je otroke za odhodno pogostil (Prosit utriquet)! Z Bogom! *Ivan Zarnik.*

— **(Iz Rudolfovega okraja.)** Učitelji tega okraja so imeli učiteljsko skupščino 20. septembra. Dnevni red je bil: 1. Volitev dveh perovodij. 2. Opazke c. kr. okr. nadzornika o nadzorovanih šolah. 3. Razgovor o pismeno izdelanih vprašanjih: a) Zakaj je dobro in koristno, da si učitelj spoštovanje otrok in starišev pridobi in ohrani, b) s katerimi sredstvi to doseže. 4. Predavanja o tvarini vzeti iz zemljepisja, zgodovine in naravoslovja. 5. Razgovor o ukazih šolskih oblastnij pret. l. 6. Račun bukvarničnega odseka in volitev novih udov. 7. Nasveti posameznih udov. 8. Volitev v stalni odbor za prihodnjo skupščino. 9. Volitev enega uda v c. kr. okrajni svet. —

Okoli $\frac{1}{2}$ 10. zbrali so se učitelji Rudolfovega okraja (— 25 oseb —) v prostorih deške šole. Zbrane učitelje počastil je s svojo navzočnostjo za šolo ves vneti c. kr. okr. glavar g. Ekel. — Okrajni nadzornik visokočast. g. Legat

*) Pri vredovanju zakasnjeno.

pozdravi zbrane učitelji, zahvali se jim za tako marljivo vdeležbo, in imenuje za svojega namestnika g. P. F. Hrovata. Po tem se prestopi na dnevni red, ki se je takole versil: Za perovodji izvoljena sta bila g. g. Junec in Ferdinand Kaliger. — Potem c. kr. okr. nadzornik s svojim govoru omenja to, kar je pri nadzorovanji dobrega, kakor tudi to, kar je še pomanjkljivega najdel. Govori o podučevanji posameznih predmetov in o disciplini, ter pravi, da se pri mnogih šolah lep napredek kaže, kar je pa še pomanjkljivega, naj se v prihodnje popravi. Zlasti se o realnih tvarinah pri mnogih šolah lep napredek kaže. Slednjič opominja učitelje, naj strogo na to pazijo, da učenci ponavljavno šolo redno obiskujejo; češ, ti učenci nimajo izgovora. Vsaki teden en dan se saj lahko v šolo pride, če je tudi čez uro daleč. Zanikerni naj se dotični šolski oblasti naznanijo in ostro kaznujejo. Pri tretji točki dnevnega reda najpervi govori g. Gañter, ter o svojem referatu našteva vzroke, zakaj da ljudstvo učitelja ne čisla, kaže potem, kako si zamore učitelj spoštovanje pri stariših in otrocih zadobiti. *) Za njim govori še g. Lobe in g. Kaligar, ki kaj dobro omenja, da si pri otrocih naj ložeje z milobo — mit Milde — ljubezen in špustovanje pridobi. Pri posameznih referatih g. nadzornik svoje opombe dela, in slednjič pravi, da si naj gotoveje spoštovanje pridobi, če stariši in otroci vidijo, da jih duševno prekosi. To pa se zgodi, če se marljivo izobražuje in je njegovo življenje pravno lepo. Pri četerti točki govori nadučitelj g. Koncilija o zemljepisji. P. H. Sattner govori o zgodovini in zemljepisji. Kaj umevno razklada, kako se je zgodovina in zemljepisje v ljudske šole vpeljala, omenja, kako in kaj naj se predava, ter k sklepu navdušuje učitelje za marljivo gojenje te lepe vednosti. Pri šesti točki poroča g. Novak o stanji bukvarnice. Potem pride volitev novih udov. Izvoljeni so bili: g. H. Sattner, g. Franke in g. Novak. Pri točki — posamezni nasveti — g. Kunšič želi, naj skupščina zahvalo izreče g. nadzorniku za obilno podporo, katero vsako leto okrajni bukvarni skazuje, kakor tudi g. Rudežu, udu c. kr. okr. sveta, ki vso potmino (diete) za okrajno bukvarno pušča. G. Koncilija nasvetuje naj se dela na to, da se počitnice v Rudolfovem okraji prično sredi avgusta, kar pa ni bilo sprejeto. V stalni odbor za prihodnjo skupščino so bili izvoljeni: g. Novak, g. Franke, g. P. H. Sattner in P. F. Hrovat. Mesto izstopivšega uda mnogo zasluženega g. P. Sigmunda Jeraja v okrajni šolski svet je bil enoglasno izvoljen g. P. H. Sattner. Po doveršenem dnevnem redu g. nadzornik učitelje povabi, naj c. kr. okrajnemu glavarju zahvalo izreko za tako marljivo vdeleževanje s tem, da mu trikrat zakličejo »živijo«. S tem je bila skupščina sklenjena ob 1/2 2. Za tem je bil skupni obed pri g. Forščeku pred mostom. Tudi pri obedu sta g. g. c. kr. okr. glavar in nadzornik počastila skupščino s svojo pričujočnostjo.

— **Vdovsko učiteljsko društvo** je zborovalo 27. t. m. Po sveti maši se je zbralo okoli 20 vdeleževalcev zboru v prostorni sobi katoliškega društva. Po nagovoru predsednikovem je prišlo na versto poročilo blagajnikovo in tajnikovo. Blagajnik bere najprej račun o dohodkih in troških društva v pretečenem letu, kakor ga je prinesel »Učit. Tov.« l. 17. str. 271 in potrebno razjasnuje. Društvo je imelo 67 udov, pret. leta je pristopil na novo 1 ud. Premoženje se je pomnožilo za 1200 in je sedaj v obligacijah 34.550 gl., v hranilnici, v gotovini i. dr. 1293 gl. 63 1/2 kr.

Podpiranih je bilo 6 vdov po 80 gl. — 480 gl., 23 sirot sè 450 gl. 12 kr., podpornina znaša tedaj 930 gl. 12 kr., udje so vplačali na vstopnini in letnini 379 gl. 61 kr.

*) Ves govor prihodnjič. Vr.

Iz tega se vidi, da letni doneski udov ne zadostujejo, da bi se vdove in sirote splečevale. Treba je jemati še obrest od obligacij, in te znašajo na leto 1405 gl., od teh se mora vzeti 550 gl. 51 kr., da društvo izpolni svoj nalog, ostane tedaj še 844 gl., ki se smejo porabiti za nakupovanje obligacij in za druge male troške. —

Odbor je imel eno sejo 5. julija; tekoča opravila opravlja predsedništvo, izvanrednih opravil ni bilo. Pri tej seji je bil sprejet g. B. iz Pl. a pri tej seji smo tudi izbrisali iz družbe g. J. K. iz Šm., ker je že 3 leta letnino na dolgu, niti se ne oglaše, hoče li ud ostati društvu, ali ne?

Vlada je poterdila prenarejena pravila dne 9. decembra 1876 št. 7978. Poprave so: pri §. 5 se pristavi: kdor je zarad kacega hudodelstva odstavljen. §. 7 se glasi: Vsak društvenik . . . plača vstopnino, ta znaša toliko goldinarjev, kolikor let je star . . . §. 11. je izpuščen in §. 11. (prej §. 12) se glasi takole: Onemoglim društvenikom sme odbor od slučaja do slučaja privoliti na leto podpornine toliko, kolikor se more premoženja v to izdati . . . drugo vse ostane, kakor je bilo; prenarejeni §. §. so bili natisnjeni, in vsak vdeleževalec je dobil v roko poprave, katerih je še več na razpolaganje pri predstojništvu.

Potem se začne razgovor o poročilu. G. Martin Zarnik iz Dernovega graja zanikernost pri vplačevanju in je te misli, da tiste, ki v redu ne vplačuje, uže po pravilih neha biti ud društvu. Tajnik stvar tako razjasni, da je občni zbor l. 1875 nekaterim na njih vloge dovolil obroke za vplačevanje, a za to plačajo obresti, kakor se g. interpelant lahko prepriča iz denarnega zapisnika, v katerem so tudi obresti vpisane. Pri računu v točki 16. »Dolžno pismo« za 124 gl. želi g. M. Zarnik pojasniti, komu, pod kakimi pogoji in kakim varstvom se je posodilo omenjenih 124 gl.

Dasiravno je bilo ta stvar pri občnem zboru l. 1875 (glej »Uč. Tov.« l. 19. str. 300) kakor mislimo dovolj razjasnjena, vendar hočemo to stvar še jedenkrat v misel vzeti, ako že tako hočejo. G. J. U. selivši se na Stajersko je prosil pri odboru posejila 100 gl. zavezal se je to svoto v 3 obrokih začenski od l. 1877. splečati, in se je dotlej, da ne plača dolga, odpovedal vsaki podpori za se in svojo družino, dolžno pismo sta podpisala oba zakonska, in J. U. je dal dolžno pismo za 124 gl. ker ob jednom se mu je vštela in vpisala letnina za 4 leta, G. U. je plačal obresti za l. 1875, 76, kar je v točki št. 3. razvidno, tudi za l. 1877 je uže plačal, vendar so bili tačas že računi sklenjeni. Tedaj je pričakovati, da bode tudi drugo spolnil, kar je tam obetal. Toliko v razjasnjenje. Sicer je pa interpelacija g. Z. nekako opravičena, ker društveno premoženje mora imeti vsako mogočo varnost, in menda tega tudi odbor ne bode še jedenkrat storil, ker sicer bi prišlo posejevanje v navado, kar pa ne kaže.

V društvo je bil sprejet tudi navzoč nadučitelj g. P. iz B., ki je donesel potrebna spričala.

Vdova ranj. J. Kastelica od sv. Kriza je prosila povračila vplačanega zneska.

Prošnja se zaverže, ker je zoper pravila, a dovoli se ji enkrat za vselej iz milosti dar 20 gl.

Per acclamationem je bil voljen sedanji predsednik dr. Anton Jarec tudi za prihodnje leto, isto tako blagajnik Matej Močnik. V odboru so prejšni g. g.: Janez Borstnik iz Šmarije, Jernej Čencič iz Kamnika, France Govekar iz Iga, Blaž Kuhar iz D. M. v Polji, Andri Praprotnik iz Ljubljane, France Praprotnik iz Ježice in Janez Tomšič iz Ljubljane.

Predsednikov namestnik je Andri Praprotnik a tajnik Matej Močnik.

V pregledovalce računov so voljeni: Martin Žarnik iz Dernovega, Marka Kovšca iz Kroke, in Janez Kogej iz Brezovice.

Brez odloga pregledajo odbrani račune in denarnico, ter jih poterdijo. S tem je bilo končano zborovanje. —

Ko je vdovsko društvo sklenilo svoje zasedanje pride na versto **slovensko učiteljsko društvo**. Predsednik g. Govekar nagovori skupščino:

Slavna skupščina!

Mili bratje!

Najbolj izobraženi in omikani človek ne more trditi, da mu zadostujejo znanosti in vednosti, katere si je po tej ali unej poti prisvojil. Ako pa to velja sploh o vsakem človeku, koliko bolje se da obračati na nas učitelje, ki smo v prvi vrsti poklicani, druge izobraževati in odgojevati.

Po vsej pravici smatra se temeljito in vsestransko izobraženje ljudskih učiteljev za prvi pogoj vsemu boljšemu napredku našega narodnega šolstva.

Da, izobraženje in omika, to je, kar daje posamezniku kakor tudi narodom moč, veljavo in blagostanje!

Človek, ki vedi herbet obrača, zapahuje si vrata do blagostanja. Zato je pa tudi temeljito in vsestransko izobraženje ljudskih učiteljev in povzdiga narodnega šolstva oni ideal, po katerem učitelji vseh narodov že od časa slavnega pedagoga Pestalocija tako željno hrepené.

Da, »izobraženje, omika« je krmilo sedanjega veka, ter naj prva in važnša naloga vsakega znanstvenega društva, in sploh namera vsakega naroda.

Kakor pa je Vam, dragi tovariši, sploh znano, pelje pa do omike le edina pot podučevanja in izrejevanja mladine. Oboje to pa daje dobra ljudska šola.

Mi ljudski učitelji pa smo oni faktor, kateri nareja ljudsko šolo dobro ali slabo. Kajti posledica je po vsem resnična: Dobri učitelji, dobre šole; slabi učitelji, slabe šole, in tak naraščaj!

Blagor vseh kraljestev, in sreča vseh narodov je edino zastavljen le na pravem vodilu mladine! —

Mili bratje! Zbrali smo se zaradi važne stvari, preimenitne naloge v ljudski šoli! Se ve, da po svoji veljavnosti te naloge povsodi še ne poznajo in po vrednosti ne cenijo.

Snidili smo se danes, da se posvetujemo, kako bi varniše hodili pot do omike, ter prevdarili svoje delovanje, in volili si naj boljša sredstva, ki nas vodijo v prevažnem svojem poslu.

Imajoč pred očmi to sveto nalogo, prisrčno pozdravljam Vas, ki ste razumeli nalogo svojo, ter ste se danes z nami združili in prišli v našo skupščino. Dobro došli, dragi bratje!

Društveno delovanje tudi v tem letu ni moglo biti tako, kakoršno si sami in z nami vred gotovo tudi naši društveniki želimo, kajti ono je na več strani zajezeno, kar gotovo Vašim bistrim očem ni ostalo prikrito.

Društvo je imelo v tem letu tri odboreve seje, o katerih Vam bode g. tajnik pozneje obsirniše poročal. Društveno delovanje je bilo mirno in tiho, ni napravljalo nikakoršnega hrupa in ropota. Čemu pa tudi ropotati?

Držali smo se načela: Lepa beseda najde lepo mesto, in to naj bode tudi v prihodnje naše geslo. Obstanek in — reči smem — celo razvitek društva si tako naj bolj zagotovimo. Meje svojega delokroga ne prestopamo, ostanemo pa

vendar vneti za svoj poklic ter upamo, da se bode naše prizadevanje za pošteno stvar, za omiko naroda, ob svojem času gotovo priznavalo. Ne zgubimo poguma in vztrajamo v marljivosti zvesto spolnujoč svoje dolžnosti do šole in ljudstva. Gojimo med seboj in mladino ogenj domoljubja (glej §. 58 šol. in uč. reda od 20. avg. 1870), ki je podlaga občnemu blagostanju, obstanku krasne in veličastne naše države. Unemajmo se za lastno omiko in napredek milega našega naroda!

Osnujmo si toraj po tem (vodilu) naše današnje zborovanje, potem smo si svesti, da storimo svojo dolžnost kot slov. ljudski učitelji, in da morajo vjemati se z nami vsi učitelji. Začnimo toraj zborovati po izreku našega pesnika: »Bogu dušo in vest, vladarju zvestobo!« —

Sedaj pa prosim, da blagovolite zaslišati sporočilo g. tajnika in g. blagajnika! — (Konec.)

— **Iz Ljubljane.** Velecenjeni duhoven, kateheta per eminentiam, nam pošilja naslednje verstice:

„**Kratka Katehetika za bogoslovske zavode i preparandije**“ se zove knjžica, ki jo je ravno kar spisal in na svetlo dal v Kraljeviči zagrebški vseučilišni profesor dr. Martin Štiglic. Ta mična knjžica ima na 50 straneh veliko obsega, kaj in kako ima duhovni pastir otroke učiti v kerščanskem uku. Pravila za najmenitnejše podučevanje v Jezusovi veri so dobro prevdarjena in v duhu katoliškem naznanjena. Kdor se bode teh pravil držal, bode zares otrokom um razsvetljeval, voljo k dobremu nagiboval in serce blažil ter jih vadił dejanskega kerščanstva. — Le kar se tiče razverstovanje uka, je umoslovju nasproti, ako se resnica najprvo dokazuje, in potem še le razjasnuje, in je tedaj pričakovati, da bode verli pisavec v drugem natisu to popravil. — Popir in tisek je čeden.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na Irazredni šoli v Kamnigorici, učit. služba z l. p. 450 gl. in 80 gl. stanovnine; okrajnemu šl. svetu v Radoljici do 20. novembra t. l.

Na Štajarskem. Na 4razredni ljudski šoli v Brežicah služba podučitelja ali podučiteljice, l. p. 560 gl. inčasno 420 gl. Prošnje do 25. t. m. kraj. šl. svetu v Brežicah.

Premembe pri učiteljstvu.

Gsp. Anton Jereb iz Ihana v Vodice, g. France Jurman iz rudniške šole pri Zagorji v Nemško Loko, g. Vincenc Kmet iz Šmartna pri Kranji k sv. Lorenca na Temenici, g. France Gros iz Kamne-Gorice v Kerško (časno), g. Adalbert Ribnikar iz Šmartna pri Litiji v Hotedersico (zač.), g. Janez Belč, učit. kand. v Šmartno pri Litiji (zač.), gdčna. Marija Malec iz Šmartna pri Litiji v Litijo (zač.). Časne učiteljice so postale tudi spraš. učit. kandidatinje gdčne: Franciška Šetina v Kočevji, Antonija Junis v Lasicah, Johana Vidic v Metliki, Marija Arko in Alojzija Bauer v Černomlji, Olga Rožnik v Kerškem, Marija Andolšek v Račjem, Marija Marout na Raki, Katarina Prešern v Čatežu, Ludovika Donati v Šent-Jernej, Justine Golč v Šmartnem p. Litiji, Roza Junis v Zagorji p. Savi, Avgusta Matanovič v Šentvidu pri Zatični, Neža Levstik v Razdertem, Marija Orač v Šmarji na Štajarskem, Ernestine Razlag v Brežicah na Štaj. — Pomočne učiteljice ste gdčne: Marija Orel na mestni šoli in Marija Krišper na c. k. vadnici v Ljubljani. (L. Schltzgt.)